

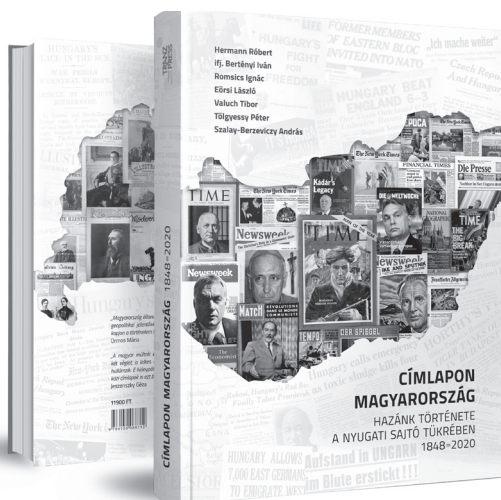
Róbert Péter:

CÍMLAPON MAGYARORSZÁG

Hazánk története a nyugati sajtó tükrében

A SZERZŐRŐL:

Dr. Róbert Péter történelemtanár

Az újság egyik legfontosabb része a címlap, amelynek feladata a közönség – a lehetséges olvasók – érdeklődésének megragadása. Hírérték és aktualitás találkozik rajta az adott lap témakörével, irányultságával, illetve egyeznie kell a már meglévő olvasók ízlésével is. Ez az oka annak, hogy a címlapra jelentős események vagy fontos helyszínek kerülnek. Noha Magyarország nem tartozik a nagy államok közé, többször szerepelt és szerepel a világsajtó címlapjain. Ez nem mindig kellemes dolog, mert gyakran szomorú történelmi események adják a háttérrel, de ezáltal a magyarság ismertsége is erősödik.

A TranzPress Kft. nagy és szép feladatot vállalt a *Címlapon Magyarország* című kö-

tet kiadásával. Már az alcím (*Hazánk története a nyugati sajtó tükrében, 1848–2020*) is jelzi, hogy általános történelmi és sajtótörténelmi kihívásokkal kellett szembenézniük a szerzőknek, de elolvasva a könyvet örömmel állapíthatjuk meg, hogy sikerrel jártak.

Szalay-Berzeviczy András egy komoly sajtótudományi bevezetés után a Nyugat magyarságképét taglalja, amelybe a honvédelem, illetve a háborúk is beletartoznak. Ez utóbbiak érintették Európát is, ezért a címlapokon, így a könyvben gyakran megtaláljuk őket. Fontos a képanyag: például az 1903-as véderővita hevében összetört parlamenti ülésterem fotója Londonban is szenzáció volt, míg egy olasz címlapon Bethlen István mellett Balbo, a híres légimarsall látható, neve kiírása nélkül. Ellenben, mivel a nyugati sajtót nem zavarta a magyar numerus clausus törvény, a téma nem kapott címlapot, csak egy rövidhír fényképét közölték róla. 1956 forradalma ismét a világlapok borítójára repítette Magyarországot. (Sajnos, mivel ez a rész önmagában is egy tanulmány, megállapításai néha ellenkeznek a fejezetekben kifejtettekkel.)

Hermann Róbert sajtótükré a szabadságharcotól a kiegyezésig német, angol és francia címlapokon mutatja meg a kor nevezetes alakjait. Kossuth a főszereplő, az egyik kezében lovon és kezében görbe karddal ábrázolja. Mivel akkor még kevés fénykép készült, gyakran torzult a valóság ábrázolása a rajzok által, például Buda elfoglalásakor a főalakként megjelenő

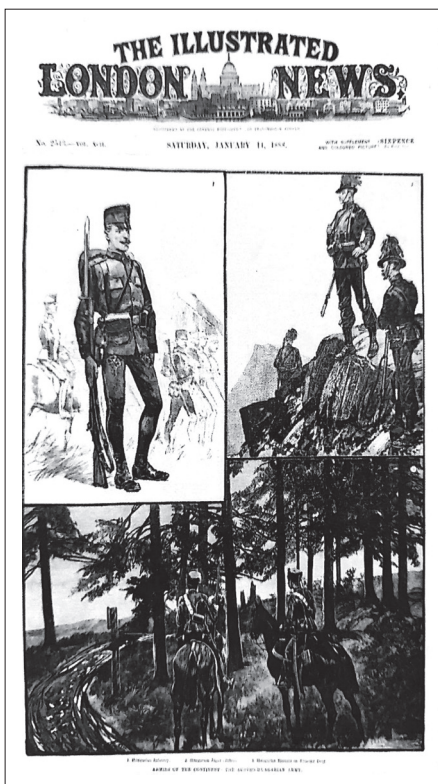

Görgey nem is hasonlított a valódira. Viszont a magyar sereget népfelkelők és reguláris katonák összességéként mutatta be, és pontos az álló huszár egyenruhája is. A szerző egybeveti a cikkeket a történelmi valósággal, amely nem mindig jelent meg bennük.

Ifj. Bertényi Iván a kiegyezés utáni fél évszázadot tekinti át. Előkerül itt például az Illustrated London News, amely 1888-ban részletesen írt a Monarchia hadseregéről, címloldalán a katonáival. Tizenöt évvel később Ferenc József brit altábornagynak kinevezve (udvarias gesztusként) szerepel az első oldalon. Nagyon ismerős még a francia Excelsior egy 1919-es borítóképe a frontra induló pesti munkászredről.

Romsics Ignác egy rövidebb, de manapság sokat vitatott időszakot vizsgál, a Horthy-korszak negyedszázadát. Trianon sokkolta a hazai közvéleményt, de a külföldet inkább a szomszéd országok propagandája befolyásolta. A frankhamisításban a katonai Térképészeti Intézet részvétele miatt nemzetközi katonai vizsgálat fenyegetett, amelybe Bethlen István kormánya belebukott volna, de az angol–olasz beavatkozás ezt megakadályozta. Másutt barátkozás: a címlapon Horthy és az olasz király egy erkélyen állnak – rajz és nem fénykép, valószínűleg azért, mert így nem feltűnő, milyen kistermetű az uralkodó. Az „országgyarapításokat” német lapok üdvözölték, ők tudták az árát: belépés a háborúba. A magyar honvédség harcai nem voltak döntőek a háború menetére nézve, így például Voronyezsről nem tudósítottak. A német megszállásról az amerikai Newsweek tudósított, azt állítva – sajnos valótlanul – hogy a honvédség ellenállt, és a vezérkar néhány tagja Titóhoz menekült. A kiugrási kísérlet kudarca után viszont az angolszász sajtó már Hitler utolsó csatlósáról írt. A semleges országok sem ismerték el a nyilas uralmat, csak a német hivatalos lap lelkesedett Szálasi hatalomátvételén.

Eörsi László az 1945–1956 közötti mozgalmas bő évtized nemzetközi médiaképet vetíti elénk. 1956 képezi a könyv legrészletesebb részét, rengeteg képpel. A nyugati lapok számos képet közöltek a harcokról, jóslatokat és „hadászati

megállapításokat” is tettek, ezenkívül sok volt az álhír. A második szovjet beavatkozás után – amelynél az ellenállást túlbecsülték – a menekültek történetei és a kádári konszolidáció domináltak, ezek zárják a fejezetet.

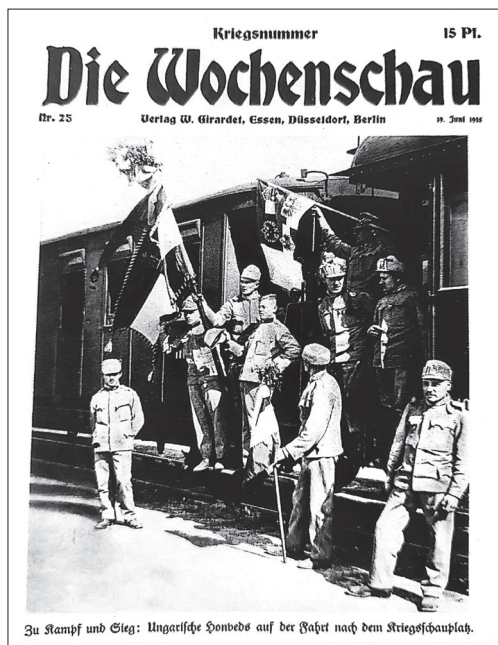
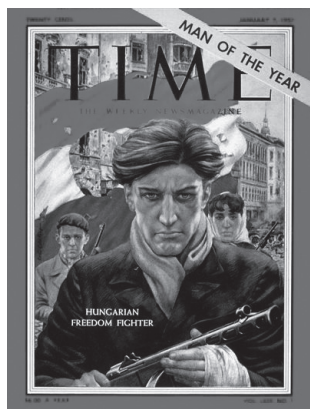
Az ún. Kádár-korszak külön fejezetet kap. Valuch Tibor a korabeli Magyarországnak a nyugati sajtóban az idők folyamán változó képét festi le. Míg az első években a levert forradalommal való szolidaritás, a „magyar kérdés” napirenden tartása volt a jellemző, a 60-as évek elejétől az ország nyitottá válásától már a beutazók nemcsak a lapokból, hanem személyesen is szerezhettek tapasztalatoakat a „legvidámabb barakk” életéről. Az 1963-as amnesztia, a korona 1978-as visszaszolgáltatása és más kölcsönös lépések enyhítették a feszültséget. Kádár megítélése egyre pozitívabb volt, csak a 80-as években kezdtek kifáradásáról írni. 1989 „fantasztikus éve” aztán megváltoztatta a változást.

Tölgyessy Péter politikusként közelről látta az elmúlt három évtizedet, amelynek fő kérdését a külső minta követésében vagy a nemzetállami megoldás keresésében látja. Kénytelen megállapítani, hogy a rólunk megjelenő cikkek „alig néhányszor bírnak eredeti magyarázó erővel”.

Szokatlanul sokat, a kötetnek majdnem harmadát teszi ki a függelék. Szemelvények nyújtanak nagyobb szeleteket az említett újságokból, külön közlik a címlapokat, amelyekből sokat már láttunk. (Az ismétlés a fejezetekben is gyakori, sajnos a képeknél különösen!) Ez a rész nagyon értékes hadtörténeti szempontból, mert közli a cikkek teljes szövegét.

A Monarchia kapitulációja, Károly király csapatainak budaörsi veresége, az olasz fegyverszállítás, illetve a magyar forradalom is megjelent a lapokban. Itt még a náci Völkischer Beobachterből is közölnek vezércikket.

Jellemző a kötetre a sokrétűség, amelynek előnye, hogy több oldalról is bemutatja az eseményt, hátránya, hogy nem érvényesül benne a sorrend. Ezen segít az adott cikk teljes anyagának közlése. Jó példa erre az összes felhasznált címlap közlése a függelékben. A tudományos felhasználást pedig terjedelmes bibliográfia könnyíti meg. Röviden nagyon érdekes és értékes munka a hároméves kutatás eredménye.

*Címlapon Magyarország. Hazánk története a nyugati sajtó tükrében.
TranzPress Kft., Budapest, 2021*